Čtvrtek 10. března 2022

P9_TA(2022)0080

Ničení kulturního dědictví v Náhorním Karabachu

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 10. března 2022 o ničení kulturního dědictví v Náhorním Karabachu (2022/2582(RSP))

(2022/C 347/18)

Evropský parlament,

— s ohledem na svá předchozí usnesení o Arménii a Ázerbájdžánu,

— s ohledem na své usnesení ze dne 16. února 2006 o kulturním dědictví v Ázerbájdžánu ([1]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 17. února 2022 o provádění společné zahraniční a bezpečnostní politiky – výroční zpráva za rok 2021 ([2]),

— s ohledem na společné prohlášení předsedkyně delegace pro vztahy s jižním Kavkazem, stálého zpravodaje Evropského parlamentu pro Arménii a stálé zpravodajky Evropského parlamentu pro Ázerbájdžán ze dne 9. prosince 2021 o nařízeních Mezinárodního soudního dvora ze dne 7. prosince 2021 ve věcech Arménie vs. Ázerbájdžán,

— s ohledem na zprávy Evropské komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI) a Rady Evropy,

— s ohledem na společné sdělení Komise a vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku ze dne 18. března 2020 nazvané „Politika Východního partnerství po roce 2020: posílení odolnosti – východní partnerství, které je přínosné pro všechny“ (JOIN(2020)0007),

— s ohledem na hospodářský a investiční plán pro země Východního partnerství,

— s ohledem na prohlášení spolupředsedů Minské skupiny Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) ze dne 11. listopadu 2021, v němž znovu zdůrazňují význam ochrany historických a kulturních památek v tomto regionu,

— s ohledem na nařízení Mezinárodního soudního dvora ze dne 7. prosince 2021,

— s ohledem na závěry Rady ze dne 21. června 2021 o přístupu EU ke kulturnímu dědictví během konfliktů a krizí,

— s ohledem na úmluvu UNESCO ze dne 16. listopadu 1972 o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví,

— s ohledem na deklaraci UNESCO ze dne 17. října 2003 týkající se úmyslného ničení kulturního dědictví,

— s ohledem na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 16. prosince 1966,

— s ohledem na Evropskou kulturní úmluvu, revidovanou Evropskou úmluvu o ochraně archeologického dědictví a Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin, jichž jsou Arménie a Ázerbájdžán smluvními stranami,

— s ohledem na Haagskou úmluvu z roku 1954 o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu, jíž jsou Arménie a Ázerbájdžán smluvními stranami, a na její protokol, který se vztahuje na okupovaná území, a na druhý protokol o posílení ochrany kulturních statků, který zakazuje „jakoukoli změnu kulturního statku nebo jeho užití, jejímž účelem je zakrýt nebo zničit kulturní, historické nebo vědecké důkazy“,

([1]) Úř. věst. C 290 E, 29.11.2006, s. 421.
([2]) Přijaté texty, P9_TA(2022)0039.

— s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv ze dne 10. prosince 1948,

— s ohledem na Mezinárodní úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace ze dne 21. prosince 1965,

— s ohledem na čl. 144 odst. 5 a čl. 132 odst. 4 jednacího řádu,

A. vzhledem k tomu, že ničení či znesvěcování jakýchkoli památek nebo předmětů kulturního, náboženského nebo národního dědictví je v rozporu se zásadami Evropské unie;

B. vzhledem k tomu, že po příměří uzavřeném dne 9. listopadu 2020 se 1 456 zejména arménských památek dostalo pod kontrolu Ázerbájdžánu; vzhledem k tomu, že během války v roce 2020 způsobil Ázerbájdžán úmyslně značné škody na arménském kulturním dědictví, především při ostřelování kostela v Qazançı/Šahkertu, chrámu Krista Spasitele v Šuše/Šuši, a že během konfliktu i po jeho skončení došlo ke zničení, změně funkce nebo poškození dalších kostelů a hřbitovů, například kostela Matky Boží poblíž města Mekhakavan a kostela sv. Jiljí v obci Mataghis v Náhorním Karabachu; vzhledem k tomu, že prezident Alijev během své návštěvy arménského kostela z 12. století ve městě Tsakuri přislíbil, že odstraní jeho arménské nápisy;

C. vzhledem k tomu, že podle deklarace UNESCO z roku 2003, která se týká úmyslného ničení kulturního dědictví, je kulturní dědictví důležitou součástí kulturní identity společenství, skupin a jednotlivců a sociální soudržnosti, a proto může mít jeho úmyslné ničení nepříznivé důsledky pro lidskou důstojnost a lidská práva;

D. vzhledem k tomu, že ničení památek kulturního dědictví, artefaktů a předmětů přispívá k eskalaci nepřátelských akcí, vzájemné nenávisti a rasových předsudků mezi společnostmi i v jejich rámci;

E. vzhledem k tomu, že respektování menšin, včetně ochrany jejich kulturního dědictví, je součástí evropské politiky sousedství; vzhledem k tomu, že evropská politika sousedství si klade za cíl vytvořit s Arménií a Ázerbájdžánem partnerství na základě společných hodnot;

F. vzhledem k tomu, že poslední ozbrojený konflikt v Náhorním Karabachu a jeho okolí skončil po dosažení dohody o úplném příměří v Náhorním Karabachu a v oblasti kolem něj mezi Arménií, Ázerbájdžánem a Ruskem, která byla podepsána dne 9. listopadu 2020 a vstoupila v platnost dne 10. listopadu 2020;

G. vzhledem k tomu, že v Náhorním Karabachu se nachází řada kostelů, mešit, kamenných křížů a hřbitovů;

H. vzhledem k tomu, že dne 7. prosince 2021 Mezinárodní soudní dvůr ve svém nařízení uvedl, že Ázerbájdžán „musí přijmout veškerá nezbytná opatření k prevenci a trestání vandalismu a znesvěcování arménského kulturního dědictví, mimo jiné kostelů a jiných míst pro konání bohoslužeb, památek, pamětihodností, hřbitovů a artefaktů“; vzhledem k tomu, že Mezinárodní soudní dvůr nařídil Arménii a Ázerbájdžánu, aby „přijaly veškerá nezbytná opatření s cílem zabránit podněcování k rasové nenávisti a její podpoře“; vzhledem k tomu, že Mezinárodní soudní dvůr nařídil Ázerbájdžánu, aby „ochránil před násilím a fyzickou újmou všechny osoby zadržené v souvislosti s konfliktem v roce 2020, které zůstávají ve vazbě“; vzhledem k tomu, že Mezinárodní soudní dvůr ve svých nařízeních uvedl, že „obě strany se musí zdržet jakéhokoli jednání, které by mohlo zhoršit nebo rozšířit soudní spor nebo ztížit jeho urovnání“;

I. vzhledem k tomu, že UNESCO znovu zdůraznilo povinnost zemí chránit kulturní dědictví v souladu s ustanoveními Haagské úmluvy z roku 1954 o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu a navrhlo vyslat nezávislou odbornou delegaci s cílem vytvořit předběžný soupis významných kulturních statků jako první krok k účinné ochraně kulturního dědictví v tomto regionu;

J. vzhledem k tomu, že ochrana kulturního dědictví hraje klíčovou úlohu při prosazování trvalého míru podporou tolerance, mezikulturního a mezináboženského dialogu a vzájemného porozumění, demokracie a udržitelného rozvoje;

K. vzhledem k tomu, že kulturní statky mají značný kulturní, umělecký, historický a vědecký význam a musí být chráněny před nezákonným přivlastňováním, poškozováním a ničením; vzhledem k tomu, že arménské kostely a kláštery jsou součástí nejstaršího křesťanského dědictví na světě a součástí společného dědictví lidstva;

Čtvrtek 10. března 2022

L. vzhledem k tomu, že před Mezinárodním soudním dvorem byla vznesena závažná obvinění z účasti ázerbájdžánských orgánů na ničení hřbitovů, kostelů a historických památek v Náhorním Karabachu;

M. vzhledem k tomu, že dlouhotrvající konflikt má katastrofální dopad na kulturní dědictví Náhorního Karabachu a celého regionu; vzhledem k tomu, že za posledních 30 let Ázerbájdžán nevratně poškodil náboženské a kulturní dědictví, zejména v Nachičevanské autonomní republice, kde bylo zničeno 89 arménských kostelů, 20 000 hrobů a více než 5 000 náhrobků; vzhledem k tomu, že se tak děje i v bývalých oblastech konfliktu, které Arménie vrátila Ázerbájdžánu, kde došlo mimo jiné k téměř úplnému zničení a vyrabování měst Ağdam a Füzuli;

N. vzhledem k tomu, že válka v Náhorním Karabachu vedla k poškození nebo ke zničení ázerbájdžánského kulturního dědictví, včetně kulturních a náboženských památek, které zde zůstaly po odchodu Ázerbájdžánců, kteří museli opustit své domovy v tomto regionu; vzhledem k tomu, že tyto památky byly buď zničeny, částečně poškozeny, zanedbány nebo byly rozebrány na stavební materiál;

O. vzhledem k tomu, že odstranění stop arménského kulturního dědictví v oblasti Náhorního Karabachu bylo dosaženo nejen jeho poškozením či zničením, ale také na základě falzifikace dějin a snah o jeho prezentaci jako tzv. Kavkazské Albánie; vzhledem k tomu, že dne 3. února 2022 ministr kultury Ázerbájdžánu Anar Karimov oznámil, že byla vytvořena pracovní skupina odpovědná za odstranění „fiktivních stop napsaných Armény na albánských náboženských chrámech“;

1. důrazně odsuzuje přetrvávající politiku Ázerbájdžánu, kdy se tato země snaží v rozporu s mezinárodním právem a nedávným rozhodnutím Mezinárodního soudního dvora o vymazání a popírání existence arménského kulturního dědictví v Náhorním Karabachu a v jeho okolí;

2. je si vědom toho, že ničení arménského kulturního dědictví je součástí širšího schématu systematické politiky armenofobie prováděné na státní úrovni, historického revizionismu a nenávisti vůči Arménům, které prosazují ázerbájdžánské orgány, včetně dehumanizace, glorifikace násilí a územních nároků vůči Arménské republice, jež ohrožují mír a bezpečnost na jižním Kavkazu;

3. zdůrazňuje, že kulturní dědictví má všeobecný rozměr coby svědectví o dějinách, které nelze oddělit od identity národů a které musí mezinárodní společenství chránit a zachovat pro příští generace; vyzdvihuje důležitost bohatého kulturního dědictví tohoto regionu; naléhavě vyzývá všechny státy, aby přijaly nezbytná opatření a zajistily zachování nehmotného kulturního dědictví, které se nachází na území pod jejich kontrolou; s politováním konstatuje, že konflikty v oblasti Náhorního Karabachu vedly ke zničení, drancování a plenění společného kulturního dědictví, což podnítilo další nedůvěru a nevraživost;

4. připomíná, že historický revizionismus a znehodnocování či ničení kulturního a náboženského dědictví jsou v rozporu s nařízením Mezinárodního soudního dvora ze dne 7. prosince 2021 i s usnesením Parlamentu ze dne 20. května 2021 ([3]);

5. stejně jako Úřad žalobce Mezinárodního soudního dvora si je vědom toho, že kulturní dědictví je jedinečným a důležitým svědectvím o kultuře a identitě národů a že poškozování a ničení ať už hmotného, či nehmotného kulturního dědictví představuje pro postižené komunity i pro mezinárodní společenství jako celek ztrátu;

6. vítá, že UNESCO hraje při ochraně kulturního dědictví a propagaci kultury jako nástroje, který sbližuje lidi a podporuje dialog, ústřední úlohu;

7. vítá návrh této organizace vyslat do regionu nezávislou odbornou delegaci a vyzývá k bezodkladnému uskutečnění této mise; zdůrazňuje, že Ázerbájdžán musí zajistit volný přístup ke všem památkám kulturního dědictví, aby mohla tato delegace vypracovat soupis památek na místě a zjistit, co se s nimi stalo;

([3]) Usnesení Evropského parlamentu ze dne 20. května 2021 o válečných zajatcích po posledním konfliktu mezi Arménií a Ázerbájdžánem (Úř. věst. C 15, 12.1.2022, s. 156).

8. důrazně trvá na tom, aby Ázerbájdžán umožnil zástupcům organizace UNESCO přístup k památkám kulturního dědictví na území pod svou kontrolou, aby bylo možné pokročit při vypracovávání uvedeného soupisu, a aby zajistil jejich ochranu; naléhavě vyzývá Ázerbájdžán, aby před příjezdem hodnotící delegace UNESCO nezasahoval na místech, kde se nachází arménské kulturní dědictví, a aby zásahy v místech těchto arménských památek kulturního dědictví konzultoval před jejich realizací s arménskými a mezinárodními odborníky na oblast kulturního dědictví, se kterými by měl úzce spolupracovat; požaduje plnou obnovu těchto i jiných zničených památek a větší zapojení mezinárodního společenství, zejména organizace UNESCO, do ochrany míst světového dědictví v tomto regionu;

9. vyzývá EU, aby se aktivně účastnila snah o ochranu ohroženého kulturního dědictví v Náhorním Karabachu, zejména tím, že využije mechanismy, které by usnadnily organizaci UNESCO získat informace na místě; vybízí všechny iniciativy, včetně soukromých, aby pomáhaly při zachování tohoto dědictví; navrhuje, aby se k získání satelitních snímků, které by pomohly zjistit venkovní stav ohrožených památek v tomto regionu, využívalo Satelitní středisko Evropské unie (SatCen);

10. zdůrazňuje, že je nutné k ochraně historického a kulturního dědictví přistupovat s ohledem na širší rámec řešení konfliktu mezi Arménií a Ázerbájdžánem a konečné stanovení statusu Náhorního Karabachu; v této souvislosti vyzývá Ázerbájdžán, aby upustil od svých maximalistických cílů, militaristického přístupu a územních nároků vůči Arménii a aby se v dobré víře zapojil do jednání o konečném statusu Náhorního Karabachu, která probíhají pod záštitou Minské skupiny OBSE;

11. zdůrazňuje, že je nutné neprodleně přijmout opatření stanovená v nařízení Mezinárodního soudního dvora ze dne 7. prosince 2021; poukazuje na to, že mezinárodní společenství by mělo okamžitě reagovat na veškeré nové případy ničení kulturního dědictví nebo jeho úprav;

12. vyzývá Ázerbájdžán, aby plně provedl předběžné rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora, zejména tím, že „přestane potlačovat arménský jazyk, ničit arménské kulturní dědictví či jinak odstraňovat historickou arménskou kulturní přítomnost nebo bránit Arménům v návštěvě těchto památek a jejich využívání“ a že „obnoví veškeré arménské kulturní a náboženské objekty a místa a vrátí všechny artefakty a předměty“;

13. znovu vyzývá EU, aby do akčních plánů, kterými se řídí partnerství mezi EU a Arménií a Ázerbájdžánem, což jsou země, které se účastní evropské politiky sousedství, začlenila doložku o ochraně archeologických a historických lokalit;

14. zdůrazňuje, že dodržování práv menšin, včetně respektování historického, náboženského a kulturního dědictví, je základním předpokladem účinného provádění evropské politiky sousedství a vytvoření podmínek, které by vedly k poválečné obnově, skutečnému usmíření a dobrým sousedským vztahům mezi Arménií a Ázerbájdžánem;

15. vyzývá vládu Ázerbájdžánu a Arménie, aby s podporou mezinárodního společenství zajistily účinné vyšetření všech údajných případů porušování mezinárodního práva, včetně ochrany kulturního dědictví;

16. vyzývá EU a členské státy, aby pokračovaly v podpoře činnosti mezinárodních organizací, která se zaměřuje na ochranu kulturního a náboženského dědictví;

17. vyzývá EU a členské státy, aby i nadále podporovaly poskytování okamžité humanitární pomoci;

18. vyzývá EU a členské státy, aby v Arménii a Ázerbájdžánu podporovaly organizace občanské společnosti, které skutečně přispívají k usmíření;

19. vyzývá EU, UNESCO, Radu Evropy a OBSE, aby společně vybízely ke snaze o zachování kulturního a náboženského dědictví a podporovaly ji;

20. vyzývá Komisi, aby využila veškerých svých možností k zabránění vandalismu, ničení nebo úprav kulturního dědictví v Náhorním Karabachu;

21. zdůrazňuje, že z hlediska vybudování základu udržitelného míru v tomto regionu mají zásadní význam snahy mezinárodního společenství o zachování kulturního dědictví;

22. pověřuje svou předsedkyni, aby toto usnesení předala místopředsedovi Komise, vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečností politiku, Radě, Komisi, vládě a parlamentu Arménie, vládě a parlamentu Ázerbájdžánu, generálnímu tajemníkovi Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, generálnímu tajemníkovi Rady Evropy, generální ředitelce UNESCO a generálnímu tajemníkovi OSN.